

Pace nieuwsbrief

Stichting Papua Erfgoed - Nieuwsbrief 23 - november 2015

Corresp. adres: Witte Rozenstraat 45 D, 2311 XT Leiden

Rabobank IBAN nr. NL94 RABO 0122 1181 62

www.papuaerfgoed.org – info@papuaerfgoed.org - t.: 06 24481802

Donaties

Uw bijdrage kunt u overmaken op Rabobank IBAN nr. NL94 RABO 0122 1181 62 o.v.v. • 'gift' of 'donatie' minimaal € 15,00 t.n.v. St. Papua Erfgoed, Leiden

Comité van Aanbeveling

Dr. Anna-Karina Hermkens
Postdoctoral research Fellow
Australian National University

Dr. Jaap Timmer
Senior Lecturer Anthropology
Macquarie University, Sydney

Dhr. Fred Korwa
Papua vertegenwoordiger,
oud-medewerker Ministerie
van Landbouw

Prof.dr. Suzan Legêne
hoogleraar politieke geschiedenis,
Vrije Universiteit Amsterdam,
voorzitter Werkgroep Cultuur,
Nationale UNESCO Commissie en
oud-hoofd Museale Zaken,
Tropenmuseum Amsterdam

Prof.dr. Pamela Pattynama
bijzonder hoogleraar Indische
literatuur en cultuur, Universiteit
van Amsterdam

Drs. Dirk Vlasblom journalist NRC
Handelsblad, antropoloog en
historicus m.b.t. Papua

Dhr. Joop van Zijl radio- en
televisiejournalist, o.a.
redactie NOS

Dhr. Aad van den Heuvel
televisieprogrammamaker

Pace Nieuws

DutchCulture

centre for international
cooperation

DutchCulture organiseerde op 25 juni 2015, in samenwerking met de Indonesische ambassade in Den Haag en het Nederlandse Ministerie van Buitenlandse Zaken, een seminar met de titel 'Indonesië Now'. "Dit evenement is bedoeld om een beter perspectief op de hedendaagse Indonesië te krijgen en tegelijkertijd de kansen te onderzoeken voor samenwerking vooral op het gebied van cultuur. Kunst en cultuur van Indonesië is booming" en "een nieuwe generatie Indonesiërs heeft een groeiende belangstelling voor de gezamenlijke geschiedenis" vermeldde de uitnodiging.

Uiteraard bezochten wij het seminar, al was het maar om te ruiken aan de mogelijkheden van repatriëring van onze Papua collectie.

In ieder geval deden wij zinvolle contacten op om hier op termijn gestalte aan te geven. Uit de gelegde contacten blijkt inmiddels wel, dat repatriëring mede afhankelijk is van de aanwezigheid van de 'benodigde middelen'.

Dankbaar zijn wij dan ook, dat onze trouwe donateurs en giftengevers, hiervoor regelmatig in de buidel tasten. Wij stellen dat zeer op prijs.

Om uw bijdragen aan te vullen stonden wij op 27 juni 2015 voor de 10^e maal met een stand op de Nationale Veteranendag. Niet alleen om nog meer bekendheid aan de Stichting te geven, maar

ook om, met toestemming van de gevers, allerlei zaken 'aan de man te brengen die niet in de collectie passen, evenals boeken, die we vele malen dubbel hebben. "Het Witte hart van Nieuw-Guinea", in 1960 kennelijk een bestseller, spring eruit; liefst 34 exemplaren werden aan ons geschonken! Ook op deze wijze proberen wij financieel gezond te blijven.

De kaart van Papua blijft de 'trekker'; wie heeft, tot 1962, waar gezeten?

Dat onze website ruim boven de middelmaat uitsteekt blijkt wel uit het bericht van de Koninklijke Bibliotheek, dat onze website als 'digitaal erfgoed' het behouden waard blijkt. Op het moment dat ik dit schrijf zijn er 191 'gasten' online waaruit blijkt, dat men meer dan gemiddeld onze bronnen raadpleegt.

Tot slot in deze Nieuwsbrief een interessant artikel over 'Papua Cultuur in Kerkelijke Kunst'. Een bijzonder aspect in de hedendaagse cultuurbeleving en cultuuruiting van de Papua's.

Bericht archivering van de Pace website door de Koninklijke Bibliotheek

"In het kader van het initiatief van de Koninklijke Bibliotheek (KB) om een selectie van Nederlandse websites te bewaren voor toekomstig onderzoek, willen wij

ook uw website archiveren en voor de lange termijn bewaren. Het gaat om de website en eventuele bijbehorende subdomeinen die toegankelijk zijn via de volgende URL(s): <http://www.papuaerfgoed.org/>

Websites bevatten vaak waardevolle informatie die niet analoog verschijnt en die ten gevolge van de grote 'omloopsnelheid' het risico loopt voorgoed verloren te gaan. Dat websites als 'digitaal erfgoed' het behouden waard zijn, is internationaal erkend in het Unesco Charter on the Preservation of the Digital Heritage uit 2003. Het signaleert dat digitaal erfgoed verloren dreigt te gaan en dat het bewaren daarvan voor gebruik door de huidige en toekomstige generatie onderzoekers zeer urgent is.

Als nationale bibliotheek is de KB wettelijk verantwoordelijk voor het verzamelen, beschrijven en bewaren van in Nederland verschenen publicaties, al of niet elektronisch. De KB ziet het als haar taak om ook websites duurzaam te bewaren en raadpleegbaar te houden voor toekomstige generaties en ze te behoeden voor verlies door bijvoorbeeld technologische veroudering.

Om die reden archiveert de KB websites die als verzameling een representatief beeld geven van de Nederlandse cultuur, geschiedenis en samenleving op het internet.

Uw website zal daartoe gearchiveerd en duurzaam opgeslagen worden. Het archiveren zal voor het eerst gebeuren vanaf 1 juli 2015. Daarna zullen regelmatig opeenvolgende versies opgenomen worden. De archiefversies worden beschikbaar gesteld aan een algemeen publiek via de website van de KB.

Aan gebruikers van het archief zal in een disclaimer duidelijk kenbaar worden gemaakt, dat de auteursrechten berusten bij de oorspronkelijke rechthebbenden en dat zij voor commercieel gebruik van de gearchiveerde websites toestemming van de rechthebbenden nodig hebben. Daarnaast zal duidelijk worden vermeld dat het een door de KB gearchiveerde versie betreft en zal er een verwijzing naar de originele website worden opgenomen.

De KB zal uw site archiveren met behulp van het programma Heritrix. Deze software is zo ingesteld dat uw webserver er weinig tot geen last van zal ondervinden. We streven er naar om de webpagina's op het toegankelijke deel van de site zo volledig mogelijk te archiveren. Eventuele

beperkende aanwijzingen in het zgn. robots.txt-bestand zullen we daarbij negeren.

Wij hopen dat u mee wilt werken aan dit initiatief. Wanneer u bezwaar heeft tegen de archivering en het via het webarchief online beschikbaar maken, verzoeken wij u dit ons te laten weten door uiterlijk voor 1 juli 2015 een e-mail te sturen naar webarchivering@kb.nl. Ook als u behoefte heeft aan nadere afstemming over de archivering van uw site verzoeken wij u dit voor genoemde datum kenbaar te maken."

Peter de Bode, Webarchivering KB

Meer informatie over Webarchivering op de KB is te vinden op: <http://www.kb.nl/organisatie/onderzoek-expertise/e-depot-duurzame-opslag/webarchivering>

'EEN PREEK ZONDER WOORDEN' Papua cultuur in kerkelijke kunst

De kerk en het christelijke geloof spelen een belangrijke rol in het dagelijkse leven van de Papua's van Tanah Papua, het voormalige Nederlands Nieuw Guinea. De kerk is een van de weinige, misschien zelfs het enige instituut, waar Papua's domineren in een samenleving waar mensen van andere eilanden overal domineren. Papua's hebben een lange traditie van beeldende kunst. Deze stond vroeger in dienst van traditionele geloofsopvattingen. Bekend zijn onder meer de korwar beelden uit Biak, de rijk versierde schilden en bispalen van de Asmat en de boombastdoeken uit het gebied van Sentani. Musea over de hele wereld staan er vol mee. Bij de overgang van het traditionele geloof naar het christendom verloren de oude rituele voorwerpen hun functie.

Bij de rooms-katholieken vormt beeldende kunst en muziek een wezenlijk onderdeel van de spiritualiteit. Door in afbeeldingen, de bouw en inrichting van het kerkgebouw zich te laten inspireren door traditionele manieren van vormgeving probeerde men de Papua's voor zich te winnen.

De franciscaner broeder Henk Blom, in Tanah Papua van 1957 tot 2000, speelde als architect hierbij een belangrijke rol. De Kristus Jaya (Christus Overwint) Kathedraal van Jayapura is een van de mooiste voorbeelden van zijn bouwkunst en van Papua christelijke kunst, die het interieur van het gebouw siert. Aloysius Nafurbenan, een leerling van Broeder Blom, mocht een kunstopleiding volgen in Yogyakarta. Hij maakte verschillende kunstwerken voor kerken in Jayapura en in Sentani. Ook Donatus Moywen werd vaak door de katholieken gevraagd om zijn talent in te zetten om kerken van zijn kunst te voorzien.

Hij maakt veel gebruik van artistieke motieven uit het Sentani-gebied. Hij maakte kunst voor de kathedraal in Jayapura, en kerken in Waena, Hawaii en Sentani. Agus Ongge is bekend geworden omdat hij de oude kunst van het maken van maro tekeningen op boombast opnieuw deed herleven. Hoewel de motieven niet specifiek christelijk zijn, werden toch veel van deze motieven aangebracht in de kathedraal van Jayapura om de pilaren te versieren.

Protestanten wijzen een te uitbundige versiering van het interieur van hun kerken af. Voor hen staat het woord centraal. De kansel is een ander verhaal in de kerk. Dat zijn vaak ware kunstwerken geworden. De Pniël kerk in Kota Raja van de GKI-TP heeft een preekstoel in de vorm van een boot, gemaakt door Youngky Kasarnya. Achter de boot staat een kruis en daarachter een reliëf van golven en wolken, waar Jezus boven die wolken zijn handen zegenend uitstrekt over de boot en de gemeente. Daarboven in een boog een gebrandschilderd raam, weer met lucht en wolken. In een andere kerk preekt de dominee vanaf een kansel die de vorm heeft van een enorm grote Bijbel. In Sorong vind je een kerk met een kansel in de vorm van een gigantische schelp. In Dormena staat een kerk aan het strand. Op het grote plein voor de kerk staan tientallen stenen, waar de gebroeders Marthen Jan en Boas Jan Groserai, talloze Bijbelse passages, in reliëf en ingekleurd, hebben afgebeeld. De hele Bijbel is er in steen te vinden.

De voorkeuren voor bepaalde passages van de

Bijbel bij de afbeeldingen geven een indruk van Papua theologie. Men ziet niet vaak een afbeelding van Jezus aan het kruis en ook geen kruiswegstaties. Als men een kruis afbeeldt dan is dat eerder een teken van triomf, een teken van de identiteit als christen. Een kunstenaar in de Baliem maakte een afbeelding van een enorm kruis dat horizontaal ligt en zo een brug vormt waarover de gelovigen, begeleidt door engelen, wandelen naar de hemelse stad, een stad van licht. Het kruis overbrugt de kloof tussen de traditionele heidense wereld en de wereld van het christendom dat leidt tot een eeuwig leven. Erg geliefd is de afbeelding van Jezus als de Goede Herder, met een verloren schaapje op zijn arm of die in de wildernis zijn arm uitstrekt om het verloren schaapje uit zijn benarde positie te bevrijden. Ook vindt men veel de afbeelding van Jezus die de storm stilt op het meer van Genezareth.

Dit beeld van Jezus, die macht heeft over de golven en de storm, geeft hoop en kracht. De wonderbare visvangst wordt ook vaak afgebeeld in de kustgemeenten. De verrezen Christus, die vanuit de wolken de gemeente zegent, is populairder dan de lijdende Christus aan het kruis. Geloof is iets wat een concrete bijdrage levert aan de verrijking van je leven. Zegen betekent iets concreets in de vorm van veel varkens, veel kinderen en veel zoete aardappels of een goede visvangst. Daarnaast biedt het geloof veiligheid, bescherming en hoop. Geloof is niet alleen voor de zondag, maar het doordringt het leven van alle dag; je leven als visser, als boer, als werknemer, als gezinshoofd, als vrouw. Ook het verlangen naar vrijheid en onafhankelijkheid vindt de verankering in het geloof. De Papua kunstenaars verrijken het geloofsleven van de gewone Papua's. Deze kunstenaars blijven vaak anoniem, maar ze zouden meer voor het voetlicht moeten komen. Ze spelen een belangrijke rol in de ontwikkeling van het geloofsleven van de Papua's. **Hun kunstwerken zijn preken zonder woorden.**

Mirjam Korse en At Ipenburg

Meer informatie op <http://bit.ly/RtAfAt> (32 foto's).

Schenkeningen

Periode tot november 2015

Artefacten:

- Mw. W.van Raalte-Venema - enige etnografische artefacten
- Mw. Van der Slot-Hartog - etnografische artefacten
- Dhr. Gyula Halvax – nogmaals etnografische artefacten

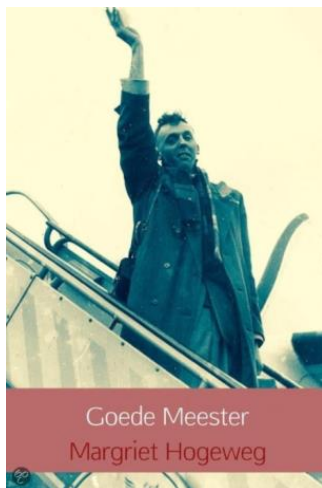
Boeken:

- Dhr. Erik J. Solkesz – enige exemplaren van het blad “Nederlands Nieuw-Guinea”
- Dhr. Koen J. de Jager – 1 doos met boeken
- Mw. Van der Slot-Hartog – documenten en kaarten

Multimedia

- Br. Dirk Bakker ofm – Dia's uit de nalatenschap van Br. Carel Kruitwagen ofm en foto-afdrukken van de missie

Recente publicaties over Papua

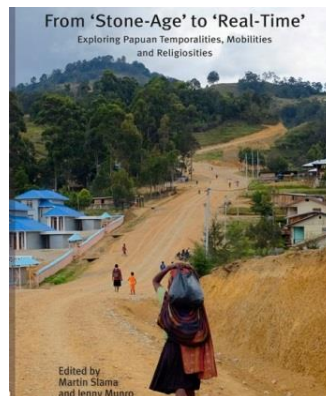
Hogeweg, Margriet 2015

Goede Meester

ISBN: 9789402133363

Amsterdam, Brave New Books, 197 pag. (€ 17,50)

Nederlands Nieuw-Guinea. Waar Koos Hogeweg van halverwege de jaren vijftig tot begin jaren zestig van de vorige eeuw als onderwijzer in de zending onder de Papua's werkte en waar hij ook zijn vrouw leerde kennen. Een gereformeerde zendeling op klompen die het niet kan laten zich te roeren op de terreinen van kerk, staat en maatschappij. Koos Hogeweg is en blijft een fenomeen. Het verhaal over Papua; het loopt als een rode draad door dit portret, in vaak kostelijke dialogen geschetst. Bestellen via de boekhandel of <http://www.bol.com/nl/p/goede-meester/9200000043758910/>

Slama, Martin and Jenny Munro (ed.) 2015

From 'Stone-Age' to 'Real-Time', Exploring Papuan Temporalities, Mobilities and Religiosities

ISBN 9781925022421 (paperb.) 9781925022438 (ebook).

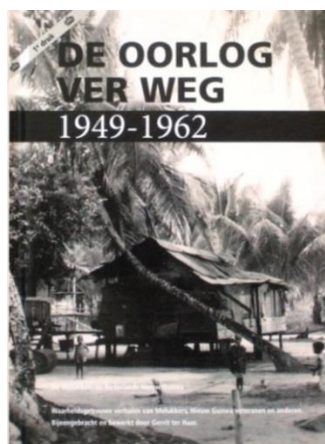
Canberra, ANU Press. 285 pag.

There are probably no other people on earth to whom the image of the 'stone-age' is so persistently attached than the inhabitants of the island of New Guinea, which is divided into independent Papua New Guinea and the western part of the island, known today as Papua and West Papua. From 'Stone-Age' to 'Real-Time' examines the forms of agency, frictions and anxieties the current moment generates in West Papua, where the persistent 'stone-age' image meets the practices and ideologies of the 'real-time' – a popular expression referring to immediate digital communication. Papuans are increasingly mobile, and seeking to rework inherited ideas, institutions and technologies. This volume investigates some of these trajectories for the cultural logics and social or political structures that shape them.

Purchase on line:

<http://press.anu.edu.au/titles/monographs-in-anthropology/from-stone-age-to-real-time/>

Free PDF available on line : <http://press.anu.edu.au/wp-content/uploads/2015/04/whole1.pdf>

Haar, Gerrit ter 2015

De oorlog ver weg 1949-1962

ISBN: 978-90-79859-23-8

Zwolle, Scholten Uitgeverij B.V., 259 pag. (€ 22,50 excl. verz.kosten)

'De oorlog ver weg 1949-1962' geeft aan de hand van politieke en historische gegevens en persoonlijke verhalen een waarheidsgetrouw en realistisch beeld van de gebeurtenissen in de periode van 1949-1962 in de Indonesische archipel. Later Nieuw-Guinea; dat valt toch niet onder Indonesië? Of toch wel ?? Verhalen van mensen die deze periode in het verre Oosten zelf hebben meegemaakt staan in deze aflevering van 'De oorlog ver weg' centraal. Iedereen die vanuit de ogen van deze mensen de geschiedenis en de achtergrond wil leren kennen zou deze verhalen moeten lezen.

Bestellen: <http://scholtenuitgeverij.nl/product/de-oorlog-ver-weg-1949-1962/>